

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2010 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2010 m. gegužės 31 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Šiame sąsiuvinyje jums pateiktos **samprotavimo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar egzamino užduotyje nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Šiame sąsiuvinyje galite rašyti savo pastabas, komentarus ar pan.
- Šio užduočių sąsiuvinio viduryje palikta vietos juodraščiui. Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, kad būtų patogiau, išplėškite jį iš užduočių sąsiuvinio vidurio.
- **Juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu. Pasilikite pakankamai laiko darbą perrašyti į švarraštį.
- Savo darbo **švarraštį** rašykite mokyklos spaudu pažymėtuose jums išdalytuose lapuose. Pirmiausia užrašykite savo vardą ir pavardę, savivaldybę, mokyklą ir klasę (grupe). Užrašykite pasirinkto rašinio arba teksto interpretacijos temą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* *interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* *ištraukos interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu parkeriu arba tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Turite parašyti 350–400 žodžių tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **nurodykite 350 žodžių ribą**.
- Palikite paraštes vertintojams.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai patikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį tema

Nėra griežtesnio teisėjo už sąžinę

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Tačiau ilgai tasai žmogus mano akyse stovėjo, – kaip koks kirminas krūtine man edė. Dažnai per miegą baisiai surikdavau, visas šaltu prakaitu apipiltas atbusdavau ir kelias dienas, galvą nuleidęs, vaikščiodavau. Išsigandusi pati pradėjo klausinėti, kas yra. Ilgai nesisakiau, pagaliau prisipažinau. Ramino ji mane, – rodės, lengviau kiek ant krūtinės darėsi, bet pabuvus ir vėl pradėdavo kirminas krimsti. <...>

Žinojau, kad pakliuvęs ne tik pražūčiau, bet ir iš tiesų gal tikru žmogžudžiu iš tenai išeičiau, nes kalėjimai juk nepataiso žmonių, tik visai juos pagadina. O aš juk viena teieškojau ir ieškau: savo sąžinės nuraminti, o ne dar didžiau jos sutepti.

Jonas Biliūnas („Vagis“)

Joks turtas negali suteikti sielos ir sąžinės ramybės, o ji yra doros aureolė. Sąžinė labiausiai saugo dorą. Jei sąžinė nerami, vadinasi, kažką padarėme ne taip. Reikia tą „ne taip“ surasti savyje, savo elgesyje ir žodžiuose, stengtis ištaisyti, kad susitaikytum su savo sąžine. Gyvenant nedorai, sąžinė perdega lyg koks saugiklis. Tada jau niekas žmogaus nebeperspėja.

Viktorija Daujotytė, literatūrologė

2. Parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį tema

Kodėl svarbu gyventi santarvėje su artimaisiais?

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Artimieji – tai kiti, bet kiti, kurie yra tavyje, o tu esi juose. Neįmanoma atskirti, kur baigiasi mano „aš“ ir prasideda „kitas“, artimas žmogus, su kuriuo esi siejamas giminystės, bičiulystės, prisirišimo, meilės. Kai dėl kokių nors priežasčių tie ryšiai yra pažeidžiami, žmogus kenčia, kai nutraukiami – ištinka skaudžios dramos.

Viktorija Daujotytė, literatūrologė

Taip, artimiausia... Tau tik vienai nebijau savo širdies atadaryti, jos skausmų ir apsvylimų parodyti. Tu tik mane supranti; moki mano klaidas ir silpnumą atleisti...

Jonas Biliūnas („Liūdna pasaka“)

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

MAIRONIS

Rigi Kulm

Nuo viršaus Rigi Kulmo, aukščiau debesų,
Išmatyt negali Lietuvos;
Vien tik dunkso aplinkui vainikas kalnų,
Apsisupusių rūbais žiemos.

O po kojų žemai stebuklingai graži
Žydi rožėmis Alpių šalis;
Susiūbavę žali ežerai keturi
Ją bučiuoja jautriai bangomis.

Nesigirdi garsų! Kiek ramumo danguos!
Nieks nebaido svajonių gamtos!
Vien ant saulės laidos vamzdžio aidas ringuos,*
Vien kaskados teškent nenustos.

Nuo kaskadų baltų lyg bažnyčių smalka
Kyla Viešpačio garbei ūkai;
Dievui tinka gamtos nekaltoji auka:
Laumės juostos ją puošia lankai.

Taip čia tylu, gražu!.. Vien keleivio širdis
Nenurimusi veržias toli!
Ir tą šalį norėtų pasiekti akis,
Kur Dubysos atkrančiai žali!

1895

**Kai saulė leidžias ir pusvalandį prieš jos patekėjimą pučia vamzdį tam tikras sargas. Visi bėga iš viešbučių žiūrėti. Reginys nepaprastai gražus. (Autoriaus pastaba.)*

Maironis. Raštai, 1 t. – V., Vaga, 1987

_____ (savivaldybė, mokykla)

_____ klasės (grupės) mokinio (-ės) _____

_____ (vardas ir pavardė)

Juodraštis

2 TEKSTAS

Vincas Mykolaitis-Putinas

ALTORIŲ ŠEŠĖLY

I. BANDYMŲ DIENOS

X

(Ištrauka)

Jonelaitis gana ilgai nieko nesakė. Vasaris pabaigė įsitikinti, kad jo eilėraščiai niekam neverti, ir gailėjosi, kam juos parodė. Bet štai vieną popietį apsukrusis knyginkas pasiūlė Vasariui užėiti pas jį bibliotekon.

– Turiu tau ką parodyti, – tarė, užrakindamas paskui save duris ir traukdamas iš kišenės sulankstytą paskutinį savaitraščio numerį.

– Skaityk, ar pažinsi...

Vasaris netikėjo savo akimis. Juk tai jo pirmasis eilėraštis! Išspausdintas! Ne, šitokio siurprizo jisai nelaukė. Dabar jis skaitė tą eilėrašį taip, tarsi tikrai tai būtų ne jojo. Ir dabar jam tos eilutės atrodė visai geros ir gražios. Taip, tai jojo!..

Jonelaitis, pamatęs jo susijaudinimą, pažadėjo kitą kartą plačiau pakalbėti, ir Vasaris, laikraščiu nešinas, išsprūdo atgal. Bet kur eiti, kur pačiam paskaityti ir pasidžiaugti, niekam nematant? Jisai atsiminė „žiurkininką“ ir laiptus į seminarijos palėpes. Po poros minučių jau jis atsidūrė ten, kaip vagis, nešinas brangenybėmis. Palėpėse buvo nešvaru, šalta ir tamsu, bet jis dabar būtų nemainęs tos vietos į gražiausią salioną. Priėjęs prie apšalusio stoge langelio, jisai išitraukė laikraštį ir vėl ėmė skaityti savo eiles. Taip, tai jojo eilės, bet kokiais liūdnamis žodžiais jos į jį dabar prakalbėjo ir kokią neatmenamą gyvenimo mįslę jam užminė! Jis nustebo ir nusigando kai kurių posakių, taip aiškiai rodančių jojo nepasitenkinimą, nerimastį ir maištingumą.

Pasikėlęs sutaną, jisai atsisėdo ant dulkėto balkio ir savo papratimu ne tiek mąstė ir svarstė, kiek leidosi nešamas užplūdusios jausmų bangos ir fantazijos vaizdų.

Jame skambėjo atskiri jo eilėraščio posakiai, o jis pats matė save esant menką klierikėlį, nužemintai bučiuojantį ranką ir vyskupui, ir rektoriui, ir Mazurkovskiui, ir dvasios tėvui, ir profesoriam, ir klebonui... Jam vaidenosi rami koplyčia, raudona aliejinė lempa prieš *Sanctissimum*¹, monotoniškas balsas, tariąs bauginančius žodžius „*jaka procesja grzechów*“², ir choru kalbamos litanijos aidas „*ora pro nobis*“³. Koks kontrastas su tuo, ką jis neaiškiai nusimanė esant poetą!

Jisai atsikėlė, įsidėjo laikraštį į kišenių ir sukandęs dantis bei sulaikydamas ašaras tarė:

– Poetas?.. Poezija?.. Ne! Visa tai turbūt ne man...

Taip jaunas poetas Liudas Vasaris atšventė pirmojo savo eilėraščio pasirodymą spaudoje.

V. Mykolaitis-Putinas. Raštai, 4 t. – V., Vaga, 1992

¹ *Sanctissimus* (lot.) – Švenčiausiasis.

² *Jaka procesja grzechów* (lenk.) – kokia nuodėmių procesija.

³ *Ora pro nobis* (lot.) – melskis už mus.

3 TEKSTAS

Antanas Škėma**BALTA DROBULĖ****2***Iš Antano Garšvos užrašų*

(Ištrauka)

Mano tėvas mylėjo gamtą. Prisimenu mudviejų pasivaikščiojimus Nemuno krantu Aukštojoje Panemunėje. Tai buvo ėjimas su kliūtimis. Gėlės, kadagių krūmokšniai, vandens tekėjimas, debesys, aižus pušyno kvapas jį sustabdydavo. Šios statiškos tėvo pozos, mano supratimu, buvo estetiškiausios.

Tėvas klūpo ties paprasta ramune ir skaičiuoja jos lapelius. Kaip botanikas, kaip įsimylėjęlis, kaip našlaitis iš pasakų vaikams.

Tėvas stovi ant Nemuno skardžio ir stebi posūkį pro Pažaislio vienuolyną. Jo siluetas įprasmina peizažą, ir mano vaizduotėje prisikelia praeitis. Napoleonas ties Berezina; Vytautas Didysis, stebis Žalgirio mūšį; Čingischanas Rusijos stepėse; Neronas, deklamuojęs eiles Romai degant; maldininkas, laukias laivelio į anapus, į Pažaislio atlaidus; nusižudėlis, išbraukias paskutinįjį gyvenimo prasmės argumentą.

Mano tėvas guli žolėje, ir jo žvilgsnis klaidžioja pušų viršūnių ir debesų mezginyje. Jis guli ilgai, kramto smilgas, jo krūtinė ritmingai kilnojasi, vėjas judina jo ūsus, ir aš nenustebčiau, kad ištarti žodžiai būtų svarbūs, ir manyje išnyktų bet kuri baimė ir abejojimas.

Aš gerbiau ir mylėjau savo tėvą, kai jis stebėjo gamtą. Ar jis ją mylėjo – tegaliu tik spėti. Jis vengė pašnekesių apie ją, jis prašnekdavo pabirais žodžiais.

„Žiūrėk, saulė, keista, kad šeši lapai, čia, pelkėse, kai buvau mažas, mačiau daug gyvačių, žiūrėk, kryžius blyksi, pasėdėkime dar.“

Ir tada per mano tėvą siurbėsi į mane liūdesys gamtoje, svetimumo pajutimas, vienišas siluetas – lapų, medžių, vandens, oro apsupime, mane badė milijonai dygsnių, į mano akis, burną, ausis, odą skverbėsi vienišumas.

Gražu ir baisu – štai pirmieji susiformavę abstraktūs žodžiai mano vaikiškoje galvutėje, nurimusį tėvą gamtoje bestebint.

Kartais mano tėvas mušdavo mano motiną.

A. Škėma. Rinktiniai raštai, 1 t. – V., Vaga, 1994

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dviejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- Vanda Juknaitė
- Vincas Mykolaitis-Putinas
- Antanas Škėma

Siūlomos temos:

- **Meilė gyvenimui lietuvių literatūroje**
- **Saviraiškos problema lietuvių prozoje**
- **Motinstė lietuvių literatūroje**

